

Pædagogisk læreplan for

MARIEHØJ

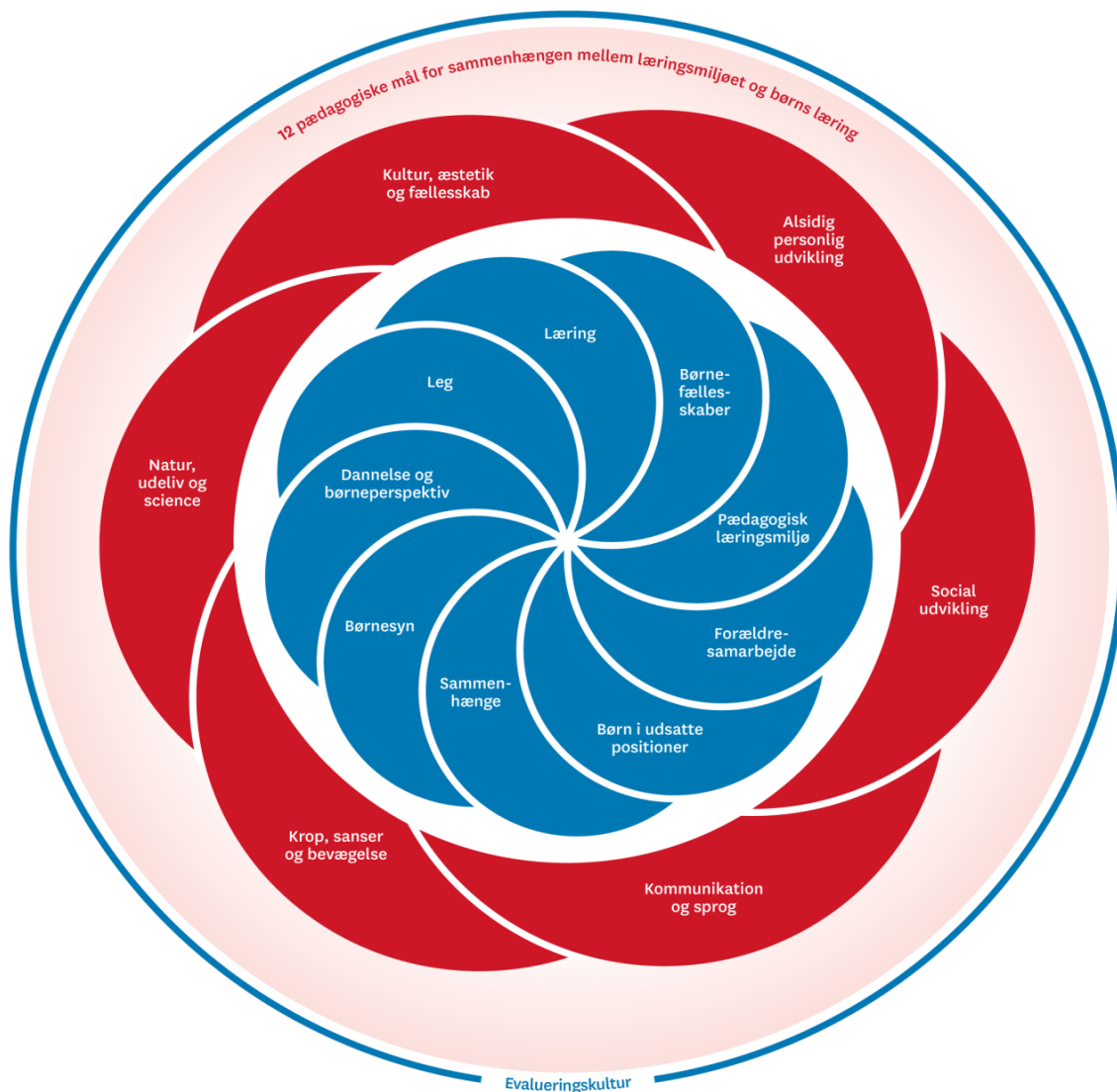

Mariehøj
HØRSHOLM KOMMUNE

2021

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med

børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede](#)

[pædagogiske læreplan, Rammer og indhold.](#)

Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Her beskriver vi kort vores stamoplysninger, pædagogiske profil og lokale forhold. Det kan for eksempel være børnegruppens sammensætning og forskellige forudsætninger, de fysiske rammer, geografisk placering og andre ting, der har betydning for vores pædagogiske arbejde.

Mariehøj er en kommunal daginstitution i Hørsholm Kommune. Institutionen ligger centralt, og samtidig tæt ved Helsingør motorvejen og nær ved grønne områder, by og vand. Vi åbner kl. 7.00 og lukker alle dag kl. 17:00.

Antal stuer; huset består af 2 vuggestuer Skildpadderne og Tigerungerne i alderen 0 –2,10 år med ca. 12 børn fordelt på hver stue. Huset har desuden 3 børnehavestuer Girafferne, Bjørnene og Delfinerne i alderen 2,10 – 6 år. Der er ca. 3 voksne på hver stue dog ikke i ydertimerne. Vuggestuerne er placeret i deres egen afdeling, hvilket også gælder for børnehaven med separate ind- og udgange, men da vi er ét hus og lægger meget stor vægt på at være en integreret institution, har vi nogle tidspunkter på dagen og en række fælles aktiviteter hen over året, hvor både vuggestue- og børnehavebørn er samlet. Det kan være café-området, vores gård, eller vores store legeplads.

Medarbejdere; Mariehøj er en arbejdsplads med ca. 17 fastansatte samt vikarer, ansatte i løntilskud, studerende m.m.

Vi har udarbejdet en folder som beskriver vores pædagogiske fundament og kerneopgaven.

Mariehøj er certificeret i pædagogisk idræt, hvilket vil sige, at vi gennem leg og daglige rutiner kontinuerligt bruger kroppen og understøtter barnets motoriske udvikling. Vi har en motorik pædagog ansat i huset, som tager børnene gennem små motorikhold for yderligere at understøtte husets idrætsmæssige / motoriske profil.

Pædagogisk læreplan

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Vi har i de forgange 2 år arbejdet med at formulere vores kerneopgave, som understøtter det pædagogiske grundlag i den styrkede læreplan rigtig godt. Vi har talt helt ned i handlingerne i hvert enkelt ord og betydningen af disse, samt hvordan kerneopgaven kan ses i det daglige, når man som forældre eller andre, træder ind i Mariehøj.

Vi har haft flere personalemøder, hvor vi har talt ind i det pædagogiske grundlag, hvordan det hænger sammen med vores kerneopgave og hvordan vi kan blive bedre til at udvikle os som Dagtilbud.

Vi har en læreplansgruppe med to faglige fyrtårne og lederen, som i samarbejde vælger hvordan vi løbende skal arbejde reflektivt og evaluerende med den pædagogiske læreplan. Vi har i gruppen valgt at dykke ned i de 9 elementer, to ad gangen, selvom vi oplever de alle komplementer hinanden og ikke kan stå alene. Vi valgte at begynde med de elementer vi havde mest brug for at være nysgerrige på og udvikle.

Vi valgte at starte med leg, børnefællesskaber og børn i udsatte positioner fra januar-marts 2020, dernæst dannelse og børnesyn og børneperspektivet som skulle køre fra april – juni, men dette fortsætter vi med frem året ud, da Corona kom. Læring og læringsmiljøer vil vi vente med til starten af 2021, hvor vi så vil have fælles fokus på nogle rutiner (ikke valgt endnu). Forældresamarbejdet inddrager vi løbende.

Vi har valgt at stuerne selv udvælger deres undersøgende spørgsmål/fokus ud fra børnegruppen og det som rør sig, men med udgangspunkt i de grundelementer som vi har udvalgt i læreplansgruppen.

De 6 læreplanstemaer har vi godt beskrevet i vores kerneopgave, så de er i spil hele tiden, men vi vil gå mere i dialog om hvordan de komplimentere den indre kerne i blomsten og omvendt.

Børnesyn:

At barnet har værdi i sig selv, betyder for os, at vi skal respektere det enkelte barn og tage det alvorligt. For at barnet kan lære, udvikle sig og dannes, skal det først og fremmest føle sig trygt og være i trivsel og glad ved at være omgivet af omsorgsfulde og nærværende voksne.

Vi har beskrevet vores handlinger således i vores folder:

- Vi er nærværende og omsorgsfulde voksne, ved at møde barnet på dets følelser og intentioner ved smil, øjenkontakt og fysisk omsorg
- Vi opbygger barnets selvværd og selvtillid på en anerkendende, udfordrende og opmuntrende måde
- Vi skaber genkendelighed ved struktur, tydelige rammer og faste rutiner. I børnehaven visualiserer vi også dagens gang
- Vi skaber rum for ro og fordybelse i løbet af dagen
- Vi er gode rollemodeller for barnet på en måde, hvor vi er bevidste om eget kropssprog, adfærd og sprogbrug
- Vi guider barnet ved at gå foran og vise vejen, ved siden af for at hjælpe og bag ved barnet for at barnet kan øve sig i, selv at kunne
- Vi italesætter; at øve sig er godt og at alle øver sig på noget
- Vi bekræfter barnet, når det mestre

Ovenstående kan alle sige/skrive at de gør, og vi oplever fortsat at det kan være svært for nogle mere end andre, at møde barnet på dets intentioner og med forståelse og anerkendelse af dets følelser mv, til trods for at vi har arbejdet meget om ovenstående. Derfor valgte vi i læreplansgruppen, at vi skulle have et fælles fokus på tilknytning og relationer mellem barnet og den voksne i starten af 2021 i hele huset. Vi valgte den pædagogiske rutine modtagelsen som skulle være der, vi var særligt nysgerrige og undrende. (se under læringsmiljøer)

Eksempel fra vuggestuen:

Den ene stue i vuggestuen har haft et ekstra fokus, undersøgelse af nærvær på stuen.

Undersøgende spørgsmål:

Kan vi være nærværende når der er mange børn i samme rum?

hvordan opleves det når der er færre børn og hvad sker der, når de voksne kommer og går fra rummet?

Stuen har optaget flere videoer på stuen og observeret, som de har evalueret på.

En af observationerne er der 12 børn, alle mætte og friske. Der er 3 voksne til stede på gulvet og intentionen er at være nærværende, respondere på børnenes initiativ, legene og i dialog med børnene.

I starten er alle til stede og alle børn leger i mindre grupper sammen med en voksen. Der opleves gode lege, interaktion mellem børnene og ingen konflikter. En af de voksne skal så på toiletet og går fra rummet. Dette giver lidt uro blandt børnene og der opstår mindre konflikter. En af de andre voksne må gå fra de børn hun havde en leg i gang med, over til dem der har en konflikt og uroen opstår så der hvor hun sad.

Evaluering af hele forløbet:

Der skal ikke meget til, før der opstår uro og evt. konflikter, når en voksen forlader en leg/børnene. Nogle børn kan godt lege videre uden en voksen tæt på, mens andre har svære ved det og derved opstår der nemt konflikter og nærværet forsvinder fra børnene, da det skaber en forstyrrelse, at den voksne må gå fra en leg til en anden. Når de voksne er nærværende, bliver børnene mødt og set på deres følelser og derved bremses evt. Konflikter eller børn der bliver meget kede af det. Ud fra nogle af observationerne, fik stuen også øje på at den voksne godt kan være fysisk nærværende men ikke mentalt, så dette har de også haft en dialog om.

Stuen har haft flere dialoger om betydningen af nærværende voksne for børnene. og er nu ekstra opmærksom på, hvad der sker når voksne kommer og går fra gruppen. Stuen deler børnene op i mindre grupper på nogle tidspunkter på dagen, for at skabe ro og tid til fordybelse. Der er flere tidspunkter på dagen, hvor de voksne kommer og går fra stuen/døre der åbner og lukker og dette er stuen blevet mere opmærksomme på, så dørene er lukket mere at det er ok at sige fra overfor kollegaer, hvis de enten kommer og forstyrre eller går fra stuen på et uheldigt tidspunkt.

Leg, børnefællesskaber og børn i udsatte positioner:

Vi begyndte i januar 2020, at sætte fokus på legen og børnefællesskaber, og ville her inddrage børn i udsatte positioner, da det giver mening at tænke inklusion i legen og i børnefællesskaber.

Vi har arbejdet med inklusion tidligere, hvor vi brugte praksisfortællinger som et værktøj til at undre os og være nysgerrig på barnets intention og hvordan vi som voksne ikke skulle være dømmende og komme med synsninger om barnet eller situationen. Vi har også løbende de sidste 5 år fået flere og flere flersproget børn, hvor der også ligger et arbejde i at inkludere dem, så de oplever sig som en del af et fællesskab. Dette har været en øvelse over længere tid, men som nu er blevet implementeret som en del af Mariehøjs pædagogiske grundlag, men skal dog italesættes løbende. Dette gælder også for nye medarbejdere, så de med tiden lære at se med nye øjne og fra forskellige perspektiver. Det er en evig proces.

Alle fik lige inden jul udleveret hæftet om den styrket læreplan og fik til opgave at læse indledningen og de tre elementer samt en artikel om leg fra EVA. Dette skulle læses som forberedelse.

Hver stue valgte et fokus og en undren som de ville undersøge på egen stue i forhold til leg og børne fællesskaber.

Stuerne arbejdede med hver deres fokus og Lederen var med til stuemøderne, hvor der blev samlet op på det der blev arbejdet med og aftalt videre forløb.

Vi brugte og bruger stadigvæk et refleksionsark til at notere refleksioner, analyse og løbende evaluering ned,

samt koble billeder, videoer, interviews og praksisfortællinger til. Alle stuer har en mappe til at sætte det samlede materiale og data ind i.

Vi inviterede Kit Nørgaard til at komme på en pædagogisk dag i februar, for at inspirere os til at finde det indre legende barn frem i os selv og give bud på lege mm. Den dag huskes stadigvæk tydeligt, da vi fik noget med hjem, som vi kunne bruge i praksis.

Da stuerne hver især skulle samle op på evalueringsdelen i marts, kom Corona ind ad døren og "forstyrrede". Derfor fik alle stuer ikke samlet helt op på dette, men legen kom til gengæld meget i spil, da vi skulle være ude hele tiden, hvor vi både kunne være tæt på legen, med i legen og guide i børnene.

Eksempel på praksis i Børnehaven:

Der bliver arbejdet med legen som fokus, hvor personalet indgår i større eller mindre grad i legerelationerne med børnene på stuen. Den voksnes rolle er at sætte rammen for legen samt støtte og guide, der det er nødvendigt.

Emil er 2,8 år og er lige startet på stuen. Han er en forsigtig dreng, der ikke bryder sig om at røre ved sandet. Det regner og en gruppe på 8 børn er lige kommet ud på legepladsen. Børnene taler om fisk og en voksen følger interessen og former en fisk i sandet. Legen udvikler sig til at børnene nævner der lever forskellige dyr i havet og derefter bliver de formet i sandet. Emil så på i starten, men blev så opslugt af legen, så han glemte hans "væmmelse" ved sandet og rørte ved det våde sand. Legene varede i 40 minutter for de 8 børn og 2 voksne.

Ovenstående eksempel viser, at når de voksne deltager aktivt i legen, så får børnene lyst til at deltage, udforske og udfordre deres grænser.

Eksempel på praksis i Vuggestuen

Det er formiddag. Vi er inde på stuen og leger. Der foregår både konstruktionsleg og parallel leg med legekøkken. 2 piger på 2,5 og 2,3 år leger gemmeleg. De løber frem og tilbage og gemmer sig på skift i et skab (døren mangler). De griner højt og glæden er stor. Det ser ud, som om de hygger sig rigtig meget. En dreng på 2,3 år får øje på pigerne og ser meget nysgerrigt på deres leg. Han observerer legen, en gang imellem griner med men tør ikke rigtig at komme tæt på pigerne.

Jeg (voksen) sidder på gulvet på sidelinje og iagttager. Drengen får øje på mig og smiler. Jeg smiler tilbage og spørger ham om han synes, at det er en sjov leg, som pigerne leger. Han nikker ja.

"Kunne du tænke dig at være med i deres leg?"

"Ja" svarer han med en stor smil.

"Skal vi spørge dem, om vi kan være med?"

"Ja" svarer han meget begejstret og smiler igen.

Vi går hen til pigerne og spørger dem om vi kan være med og det må vi gerne.

"I skal tælle til 10" -siger en af pigerne.

"Vil du hjælpe mig med at tale" - spørger jeg drengen. Det vil han gerne.

Vi går i gang med at tælle til 10 imens pigerne gemmer sig. Det bliver rigtig sjov for drengen at finde pigerne. Vi griner meget og får det rigtig sjovt sammen.

Lidt senere på dagen leger vi igen gemmeleg men ude på legepladsen og flere børn bliver tiltrukket af legen. Vi tæller til 10 på skift og vi gemmer os forskellige steder. Der er ca. 2 voksne med i legen. Der kommer flere og flere børn løsende til. Alle er engagerende, glæden er stor og grin er i højsæde. Næste kommende dage bliver gemmeleg et hit hos børnene. Både inde og ude. Drengen på 2,3 år, der i starten har været meget forsigtig og tilbageholdende, begynder at vise mere mod og initiativ. Han stråler og viser glæde og hver gang, når voksne spørger om nogle forslag til leg, svarer han "gemmeleg" men en stor smil.

Vi samlede op på legen og børnefællesskaber og havde en fælles refleksion inden vores pædagogiske dag

Udsagn fra personalet ud fra spørgsmål:

Det er svært at være med i legen, hvis man ikke synes det er sjovt eller har ens interesse, derfor skal vi bare kaste os ud i det og turde det!!

Vi skal blive bedre til at følge barnets/børnenes spor
Blive bedre til at planlægge/fordele os som voksne
Vi skal finde mere tid til fordybelse

Vi valgte i læreplansgruppen at lave en overordnet handleplan for leg og børnefællesskaber, hvor det vi gerne ville se ske var:

- At de voksne er nærværende i relationer og lege
- At børnene tager legene til sig og overtager dem til deres egne
- At børnene udviser begejstring og opsøger de voksne mere, i forhold til relationen/legen

Vi samlede op i en fælles refleksion efter 1 måneds tid, ud fra spørgsmål læreplansgruppen havde lavet fra stuens dokumentation og observationer, i forhold til hvad den enkelte havde lært undervejs, hvordan vi fremadrettet kunne understøtte alle børnene mere i deres lege og i at være en del af legen samt hvordan den voksne kunne være mere aktiv deltagende og hvordan vi kunne skabe rum til legen og fordybelse.

Opsamlingen og evalueringen:

- At den voksne skal være tilgængelig, skaber tryghed
- Det giver glæde både for børn og voksne, når den voksne er med i legen
- At gå på opdagelse sammen med børnene giver glæde og man lærer noget nyt sammen
- At være nærværende og til stede som voksen, lære man barnet bedre at kende
- Børn i udsatte positioner blomstrer, ved at den voksne er tilgængelig, nærværende og deltagende
- Sproget udvikles
- Vigtigt med rum til leg uden den voksne
- Vi skal skabe flere rum til fordybelse/leg, og færre forstyrrelser

Ovenstående er en kort opsamling på de nye handlinger, som vi fik øje på at skulle arbejde videre med, ud fra vores observationer i arbejdet med legen, børnefællesskaberne og børn i udsatte positioner

Dannelse og børneperspektiv:

Da Corona kom i marts og vi meget akut måtte omlægge vores daglige rutiner og ikke havde mulighed til at holde personalemøder til planlægning mm, var der kun tid til en ting – nærvær og tilstedeværelse med børnene.

Da vi var landet i den nye hverdag, stillede lederen stuerne spørgsmålet:

- Hvordan tænker I børnemiljøet set fra et børne perspektiv? Er der plads til alle?

Dette med udgangspunkt i at alle havde læst litteratur om emnet og nu havde mulighed for at gøre sig de første refleksioner.

Den samlede tilbagemelding fra stuerne:

Børnene er glade, de er optaget af leg. Vi oplever en bedre trivsel hos de fleste børn og der er færre konflikter mellem børnene. Børnene bruger deres krop mere fysisk og deres kreative sider i legen på en ny måde, og vi undersøger alt i naturen og omgivelserne. Der er højt til loftet ude og derfor er larmen begrænset.

Børnene får mulighed for at fordybe sig, da der ikke er de samme forstyrrelser, som tidligere. Små grupper giver ro og tryghed for børnene, samt de voksne er til stede og nærværende.

Der er ikke samme "kamp" om tingene, da der er plads til legene og de er ofte fysiske og flere børn er med, end hvis det var inde.

Børnene er meget optaget af dyreliv og glæder sig til f.eks. at møde/se myrene eller sneglene dagen efter – der følges op på det som børnene er optaget af.

Børnene er mere opmærksomme på hinanden

Opstået nye relationer i de små grupper og nogle børn har udviklet sig i en positiv retning ved at "blomstre" og få plads til den de er, som vi så ikke var muligt i sammen grad indendørs/tidligere

Børnene er blevet mere selvstændige og selvhjulpne

Vi oplever at børnene er blevet bedre til selv at løse konflikter, da de er i samme zone, kan ikke løbe væk og de får den hjælp der skal til, fordi de voksne er tæt på

Børnene oplever nærværende voksne og tættere relationer opstår til dem, det har givet børnene tryghed, så de tør være mere modige

Børnene er nu begyndt at invitere de voksne mere med ind i legene og leger videre på de lege, de har leget med de voksne

Efterfølgende arbejdede vi igen med at stuerne skulle reflektere over, hvordan de kunne inddrage børnenes ideer, så de vil opleve at få mere selvbestemmelse og bidrage med deres mening el.

Stuerne indhentede dokumentation som video, praksisfortællinger, billeder eller børne interviews som blev brugt til deres analyse og evaluering.

Vi har haft nogle af eksemplerne oppe på fælles afdelingsmøde, hvor vi har brugt reflekterende teams til at få nye perspektiver på analysen.

Eksempel på praksis i vuggestuen

1) Vi er på en tur med de store vuggestuebørn. Vi skal ud at se på køerne. På vejen hen til køerne, får børnene øje på nogle skovsnegle og bliver meget optaget af. Vi voksne følger med og kigger nærmere på sneglene. Vi giver os god tid til det. Tager nogle billeder af dem. Børnene synes, at det sjovt at se på sneglene trækker følehornene ind i kroppen. Vi får en snak om det. Vi forklarer, at de gør det hvis de føler sig truet. Vi siger farvel til sneglene og går videre.

Dagen efter

Vi er ude i gården. Nogle af børnene begynder at samle på snegle med sneglehuse på.

2 voksne følger med. Der bliver samlet mange snegle. Vi stiller dem op på en række og tæller dem. Vi snakker om de forskellige farver, de har. En af pigerne finder et par grønne blade og er i gang med at "fodre" sneglene. "Er det mad til sneglene"? - spørger den ene af de voksne.

"Ja" nikker pigen og smiler. En af drengene synes at sneglene skal få noget at drikke. Han kommer med nogle mælkebøtter og de skulle forestille smoothies. Til sidst skulle sneglene sove. De store blade bliver til tæpper og sneglene bliver puttet.

2) En dreng på 2,3 år spørger mig om han kan få fiskespil.

"Vil du gerne spille det"? - spørger jeg.

"Ja" - svarer han med stor glæde.

"Så finder vi den sammen"- svarer jeg. Drengen venter meget spændt på, at jeg laver et "bassin" hvor vi lægger fiskene i. Vi går i gang med at spille og han synes, at det er meget spændene at "fange" fisk. Der kommer 3-4 børn forbi og vil rigtig gerne være med. Jeg spørger drengen om det er ok med ham, at de er med. Han siger ja og vi starter forfra. I starten er det lidt svært at vente på tur og derfor opstår der små konflikter blandt dem. Jeg italesætter reglerne og hjælper dem med at vente på tur. Alle virker glade og giver udtryk for at have det sjovt at spille sammen.

På baggrund af børnenes store interesse for fiskespillet laver vi på et senere tidspunkt en andedam ude på legepladsen. Vi finder en stor balje, hælder vand og lægger (sammen med børnene) flere små plastik - ænder i. Børnene går i gang med at fange ænderne med små fiskenet. Der bliver grinet meget og lige pludselig vil alle børn være med til at være med i legen.

Eksempel fra praksis i Børnehaven

Lille og mellemgruppen var på legepladsen i regnvej. En dreng legede han fiskede og en anden Snakkede med en voksen om fisk. Den voksne formede så en fisk af sand og skabte en fælles forståelse og interesse for dyr i vandet. Børnene skiftes til at nævne dyr der levede i vand og havet og de begyndte at forme forskellige dyr i sand, såsom ål, torsk, krabber mm og der var såmænd også en havfrue.

Evaluering:

Alle stuer oplevede, at der skete et fælles tredje, når de voksne var til stede i legen og at den udviklede sig undervejs, ved at den voksne inspirerede og understøttede undervejs. Alle så også som beskrevet ovenstående, en begejstring fra børnene og glæde, ved at de voksne er nærværende, nysgerrige og til stede i legen.

Pædagogisk læringsmiljø

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Læring skal forstås bredt og børnene lære hele dagen gennem legen, relationerne, aktiviteterne, de daglige pædagogiske rutiner og de forskellige læringsmiljøer vi tilbyder.

Rutinen modtagelsen:

Vi har i år (2021), valgt at have ekstra fokus på at udvikle vores daglige pædagogiske rutiner, såsom modtagelsen om morgenen, frokosten, garderoben mm. Dette ved at vi har sat en overordnet ramme for processen, så alle stuer arbejder med samme fokus, men selv udarbejder en handleplan, på det som de er nysgerrig på/at undre sig over. Vi havde en plan om løbende at samle op i fællesskab på stuerne arbejde, så der vidensdeles mellem afdelinger og stuer. Det har dog været begrænset indtil nu, pga. Corona restriktioner.

Vi har de første måneder af 2021 arbejdet med modtagelsen om morgenen, hvor vi lavede spørgeskema til alle forældre, for at være nysgerrig på deres oplevelse af modtagelsen, samt vi indhentede litteratur om tilknytning og modtagelses pædagogik, som vi mener hænger meget sammen. Ud fra forældrenes tilbagemeldinger og litteratur, formulerede stuerne en handleplan, som skulle udvikle praksis.

Der blev filmet og lavet matrix i forhold til hvilke forældre og børn den enkelte medarbejder havde god eller mindre god kontakt med.

Vi evaluerede afslutningsvis, ud fra de undersøgelser vi havde lavet og analyseret på og gav forældrene en tilbagemelding og "tak for hjælpen" på AULA.

Ex på undren fra vuggestuen:

"Vi undrer os over der kan være en del uro om morgenen, så hvordan kan vi skabe bedre ro på stuen?"

"Hvordan kan vi sørge for at alle forældre oplever morgenerne som trygge, rolige og præget af god stemning?"

Evaluering:

Ud fra ca. 90 % svar fra forældrene, var der en generel tilfredshed ved afleveringen. Der var dog nogle punkter som stuen godt kunne arbejde videre med:

- *Lidt larm på stuen indimellem, som kunne opleves lidt hektisk til tider*
- *Blandet stemning på stuen*
- *Samtaler mellem de voksne ved afleveringen*

Stuen optog selv 2 videoer, så de kunne få øje på evt. blinde vinkler, men at tekniske årsager, var de desværre ikke at finde/slettet. Dette er ikke tage om igen, men et ønske fra stuen.

Efter lidt tid, hvor de voksne var mere opmærksomme på deres adfærd, løbende havde refleksion omkring det til stuemøder og tilrettelagde et godt miljø med forskellige tilbud om morgenen, ændrede morgener sig. Stuen har gjort sig mange observationer om ændret adfærd fremadrettet, her er nogle af dem:

- *At børnene sættes i gang med en aktivitet fx en voksne skal være på gulvet hos børnene og tilbyde noget at lege med/eller en aktivitet ved et bord – for at skabe en god overgang*
- *Rolig musik om morgenen, skaber mere ro*
- *Italesætte til forældrene, hvad der sker hos barnet, når det bliver ked af det, så forældrene er trygge*
- *Øjenkontakt med forældre og barn og imødekommende med ord og kropssprog*

Eksempel fra børnehaven:

I børnehaven havde de også fået tilbagemeldinger fra forældrene på de spørgsmål vi havde sendt ud. Her var tilbagemeldingerne også generelt positive, men der var nogle opmærksomhedspunkter i forhold til at de nogle gange var svært at se en voksen, når man afleverede (forældre måtte kun aflevere ved indgangen/i garderoben pga. Corona) Stuen aftalte følgende handlinger:

- *De voksne fordeles, så der altid er en lige ved indgangen til stuen, til at modtage*
- *Der tilbydes forskellige aktiviteter ved borde og på gulvet, så børnene får en god start, ved at kunne deltage i en aktivitet*
- *Når man er alene voksen på stuen, så sættes ting frem som børnene selv kan administrere, da den voksne bliver nødt til at gå til og fra, da der er børn der skal afleveres.*

Evaluering:

Stuen oplevede det var nogle enkelte ændringer og det var rimelig lige til. De oplevede at de voksne nu var mere nærværende med børnene i den aktivitet som der var tilbudt, da de var enige om hvem der havde hvilke opgaver ved modtagelsen. De "stille startere" fik også tid til at blive mødt, evt. sidde på skødet, så de hurtigere blev klar til at komme videre i legen med da andre.

Det var også interessant at se om der var nogle forældre vi ikke havde så god kontakt til. det var der heldigvis ikke, men der var forskel på hvilke forældre de voksne havde bedst kontakt med. Der tog stuen en dialog om hvad de skulle være opmærksomme på omkring dette og at det var godt løbende at lave en Matrix på relationen til forældrene og barnet.

Vi skal være opmærksomme på at vi ikke falder tilbage i gamle vaner, ved kun at opholde os ved et bord og ikke se dem der kommer ind af døren.

Vi er blevet ekstra opmærksom på at der er forskel på om modtagelsen foregår udendørs eller indenfor på stuen. Der er mere plads udendørs, så de voksne ska der fordele sig anderledes.

Vi havde planlagt en pædagogisk dag i foråret, hvor vi i fællesskab skulle formulere en modtagelsespædagogik, men den er udskudt til september 2021 pga. Corona.

Rutinen frokosten

Vi er på nuværende tidspunkt gået i gang med næste rutine som fokus "frokosten", da de ældste børn nu er gået videre i skole, så sker der en hierarkisk ændring i børnegruppen. Der sker derfor en ændring i læringsmiljøet under frokosten, som vi så er nysgerrige på, fx i forhold til dialogen selvhjulpnen hed under frokosten.

Ex på undren fra børnehaven:

"Vi undrer os over, at børnene ikke bruger deres sprog relevant i forbindelse med frokosten og ikke kender navne på flere madvare? Flere børn bruger ofte lyde eller tegn, når de skal bede om noget"

*"Hvordan kan vi sikre os, at børnene får kendskab til de forskellige madvarer og hvor de kommer fra?"
Hvordan får vi børnene til at sætte flere ord på og derved få udvidet deres ordforråd?"*

Vi indhenter dokumentation ved at filme, observere, bruge billeder at tale ud fra, tager på bondegårdstur med de 3-årige mm.

Vi skal evaluere på det sommer 2021.

Samarbejde med forældre om børns læring

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Vi inddrager bestyrelsen i vores pædagogiske arbejde og har dialog med dem om det. Vi har inddraget alle forældre i processen i forhold til vores kerneopgave, hvor de skulle svare på spørgsmål i forhold til nogle af de værdier, som vi har inddraget i den færdige beskrivelse af vores pædagogiske arbejdsgrundlag.

Vi involverer alle forældre i hvordan vi arbejder med læreplanen, ved at stuerne kommer med praksisbeskrivelser i dagbøgerne og leder skriver nyhedsbreve ca. hver 3 måned. Vi holder et årligt forældremøde, hvor vi hver gang planlægger en proces, hvor forældrene kommer i dialog på tværs af stuerne om et emne, der vedrører deres børns trivsel, læring og dannelse. Her er bestyrelsen også med i planlægningen/kommer med ideer. Vi inkluderer alle kulturer, og har tolk med efter behov.

Vi har også involveret forældrene i at give deres bidrag til, hvordan vi kan gøre modtagelsen om morgenen bedre, ved at de fik et spørgeskema.

Vi har dialog med alle forældre om deres barns trivsel, læring og dannelse i samtaler, hvor vi er nysgerrige på forældrenes perspektiv, for de kender deres barn bedst. Vi tager udgangspunkt i åben og reflektiv dialog, så vi sammen kan blive enige om, hvad der er bedst for barnet - vi er sammen om at få det til at lykkes.

Vi inddrager også forældrene i at bidrage til den pædagogiske praksis ved, at de kommer med materialer til de emner vi arbejder med, kommer med barnets yndlingsbog, så vi kan læse den i fællesskab, kommer med krydderier el til emner om andre kulturer mm.

Vi holder en årlig arbejdsdag, hvor fællesskabet er det vigtigste, og vi er sammen om at få repareret, plantet el. som har betydning for børnenes hverdag.

Det er vigtigt for os med tydelig kommunikation ved både den daglige dialog og på vores kommunikations platform via dagbøger, billeder og nyheder.

For os er forældresamarbejdet et partnerskab i forhold til barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse og forældrene kender deres barn bedst, så vigtigt at vi lytter og spørger nysgerrigt ind.

Børn i udsatte positioner

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Vi har arbejdet en del med inklusion og inkluderende fællesskaber og har i Mariehøj en meget mangfoldig børnegruppe, med børn fra mange forskellige kulturer, fra forskellige sociale lag og har børn med forskellige behov. Alle børn er unikke og alle børns behov skal tilgodeses.

Vi tager udgangspunkt i barnets nærmeste **udviklingszone**, ved at møde det der, hvor det er, med dets forskelligheder. Alle børn er unikke, forskellige og har værdi i sig selv, og dermed har vi også øje for børn, der kan være i udsatte eller sårbare positioner. Vi ser mangfoldighed som en styrke og italesætter dette overfor barnet/børnene. Vi møder barnets behov, samtidig med at vi stimulerer det i forhold til, hvad det udviklingsmæssigt formår, alt efter om det befinder sig i vuggestuen eller børnehaven.

Vi er løbende i dialog på stuerne og i afdelingerne om, hvordan vi kan tilrettelægge vores læringsmiljøer, så der er plads til alle børn, også dem der er i en udsat position. Vi mener det er vigtigt, at børnene mødes der hvor de er, så hvis et barn har brug for "pauser" i løbet af dagen, så får det lov til det, eller hvis det er bedst for barnet at få "særregler", så bliver det italesat og anerkendt.

Vi bruger SOS/tidlig indsat, rettidig udvikling i forhold til bekymringer. Her observerer vi barnet over en periode, filmer eller laver observationer og tænker barnets ressourcer, ved at arbejde med SOS.

Lederen er altid med i dialogen om de børn der har udfordringer og der laves en plan for, hvordan vi kan hjælpe barnet ex ind i fællesskabet.

Se også afsnittet under børnesyn.

Eksempel fra praksis fra vuggestuen:

En pige på 1,6 år havde stuen lavede flere observationer på og lavet en SOS. Bekymringen gik på at hun var lyd følsom, var utryk og let påvirkelig, når de andre børn kom for tæt på, samt hun havde stort behov for at de voksne var ved hendes side. I stedet for at sige stop overfor de andre børn, hvis de kom for tæt på el. gik

hun mere i panik, blev bange og ked af det. Det var svært for hende at indgå i lege med de andre børn eller dele legetøj. Hun var desuden meget jaloux når der var andre børn der havde brug for de voksne.

Stuen lavede en handleplan med følgende tiltag:

- *Samtale med forældrene om barnets udfordring og i samarbejde med dem, lave fælles aftaler*
- *Små grupper, hvor der arbejdes med fri for mobberi og for at skabe tryghed i at indgå sammen med de andre børn i en leg eller aktivitet*
- *Anerkende hendes følelser og italesætte dem*

Evaluering:

Efter nogle måneder skete der en forandring og pigen kan nu lege uden en voksen tæt på, dele ting med de andre børn og tager selv initiativer. Hun har desuden et godt sprog som hun nu også bruger i relationerne, ved at sige fra og til.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Vi opstarter hvert år vores storgruppe på tværs af de tre børnehavestuer vi har fra 1.maj og til de skal i skole året efter 1.maj. De er samlet som gruppe ca. 2 gange om ugen. Stuerne følger op på de mål vi sætter os for at arbejde med, som tager udgangspunkt i nedenstående værdier.

Vi arbejder med udgangspunkt i materialet pædagogisk kontinuitet og lægger hvert år en plan for, hvordan og hvad der skal arbejdes med. Vi besøger den ene kommune skole, hvor vi ser omgivelserne og leger i skolegården.

Vi afholder et forældremøde inden sommerferien, hvor vi inviterer dem ind i dialogen om det kommende år, samt forventningsafstemmer i forhold til det kommende år og de får forældrefolderen om pædagogisk kontinuitet og om storgruppearbejdet i Mariehøj

Vi arbejder med at udvikle følgende værdier:

ANSVAR

Handler om at bidrage, og selvhjulpethed

Det kan du lære dine børn ved at de kan øve sig i ting som:

- Tage tøj på selv
- Gå selv, når man godt kan
- Bære egen taske
- Hænge deres jakke op når de kommer hjem
- Hjælpe til i familien med fx borddækning, madlavning og oprydning
- Pakke egen taske
- Kunne aktivere sig selv i leg/aktiviteter (uden skærme)
- Hjælpe til med at smøre madpakke

HØFLIGHED

Handler om at opføre sig venligt og opmærksomt over for andre

Det kan du lære dine børn ved at de kan øve sig i ting som:

- Sige godmorgen og farvel og i at svare når man bliver spurgt
- Sige tak
- Undlade at tale grimt om mad andre har med
- Undlade at tale grimt om andre børn
- Bære sin tallerken over

HENSYNSFULDHED

Handler om at kunne sætte sig selv til side og have blik for andre

Det kan du lære dine børn ved at de kan øve sig i ting som:

- Ikke at afbryde andre, når de taler
- Vente på tur
- Dele med andre
- Kunne sige pyt indimellem
- Tale pænt til andre børn og voksne

SELVHJULPENHED

Handler om selv at kunne klare sig med dagligdagsting

Det kan du lære dine børn ved at de kan øve sig i ting som:

- At kunne lyne og knappe selv
- At kunne vende tøj fra vrang til ret
- At kunne holde orden i sin garderobe
- At kunne tørre sig selv
- At kunne binde snørebånd, hvis disse sko medbringes

Vi afslutter året med at tilbyde alle forældre en samtale og ellers ved behov. Vi inddrager forældrene løbende, i forhold til hvad vi arbejder med i gruppen og hvordan de kan støtte op om det derhjemme. Vi har kontakt til skolerne og afholder overleveringsmøde med dem, hvis der er et behov, ud fra barnets trivsel og udvikling.

Vi vil gerne på sigt have et mere kontinuerligt samarbejde med en af skolerne, hvor vi kunne have løbende kontakt i løbet af året, og ex låne deres gymnastiksal, komme og se en BH classes dag og personalet fra skolen kunne på besøg hos os med nogle elever. Dette vil vi arbejde med, for at udvikle samarbejdet og skabe en endnu bedre sammenhæng.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi bruger nærmiljøet ved at besøge Biblioteket, når der skal lånes bøger og tager på ture i nærmiljøet, i skoven, ved åen, til vandet el. Her italesætter vi det, vi oplever undervejs og kobler evt. historie til.

Vi besøger også lokale legepladser, for at udvide horisonten for børnene.

Vi er i gang med at få sat et samarbejde på benene med biblioteket, i forhold til hvordan de flersprogede familier kan bruge dem.

Vi besøger årligt et af Sophienlund Plejehjem, hvor vi går Lucia. Der taler vi med børnene om, det at blive "gammel" og om de kender nogen. Det er altid en positiv oplevelse for både de ældre og børnene.

Vi har i 2019 haft et samarbejde med den lokale floorball klub og haft et forløb over 4 uger, hvor storgruppen kom ned og spillede sammen med en træner. Dette var en succes, så dette vil vi gøre alt for, kan blive en tradition. Ellers kunne det være andre sportsklubber vi kunne samarbejde med.

På sigt ville det være godt at kunne samarbejde mere med Hørsholm skole, ved at låne deres faciliteter, f.eks. gymnastiksal.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Dette vil vi inkludere i vores fokus om læringsmiljøer i 2021.

Det vi ikke kan komme udenom, er udelivet skaber en masse godt for barnets fysiske og psykiske trivsel. Det har vi også selv erfaret, da vi oplever færre konflikter, flere børn leger sammen på tværs (egen stue) børnene bliver derfor mere rummelige. Vi oplever også mod, selvhjulpethed og fysisk robusthed udvikle sig i større grad end tidligere.

Vi har i vores fokus på børneperspektivet interviewet nogle af børnene, får at høre deres perspektiv på den nye hverdag ude, er der noget de mangler/savner, er der særlige steder/miljøer de bedst kan lide at være?

Eksempel fra Børnehaven:

Vi var nysgerrige på hvordan børnene oplevede at de var i samme Zone hele dagen pga. Corona, og var der ting de manglede eller savnede fra de andre zoner. Stuen valgte storgruppebørnene, som skulle tage billede med Ipad at det sted de bedst kunne lide at lege og derefter spurgte den voksne ind til følgende:

- *Hvordan kan det være at du valgte dette sted?*
- *Hvad er det I/du leger når I/du leger der?*
- *Hvad synes du der kunne være/mangler for at det kunne blive endnu sjovere?*
- *Hvem af børnene kan du godt lide at have med i legen?*

Evaluering:

Ud fra børnenes svar, var det få ting de savnede ved at være ude hele tiden og kun i samme zone. Fx bøger, og at de voksne læste, samt nogle ekstra sandting. Der var ingen der sagde de savnede at være indendørs, og alle havde nogle med i legen. Vi blev efterfølgende mere opmærksomme på at tage flere "indendørs" ting ud, såsom bøger, farver, perler mm og at de voksne var deltagende der også.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I Mariehøj har vi arbejdet meget med vores kerneopgave og hvordan den skaber værdi for barnet. I den proces fik vi dykket ned i alle ordene og deres betydning. I dialogen kom vi frem til at før barnet kan lære, udvikle sig og dannes, skal det først og fremmest føle sig trygt og være i trivsel og glad ved at være omgivet af omsorgsfulde og nærværende voksne.

Dette ses hos os ved at:

- Vi er nærværende og omsorgsfulde voksne, ved at møde barnet på dets følelser og intentioner ved smil, øjenkontakt og fysisk omsorg
- Vi opbygger barnets selvværd og selvtillid på en anerkendende, udfordrende og opmuntrende måde
- Vi skaber genkendelighed ved struktur, tydelige rammer og faste rutiner. I børnehaven visualiserer vi også dagens gang
- Vi skaber rum for ro og fordybelse i løbet af dagen
- Vi er gode rollemodeller for barnet på en måde, hvor vi er bevidste om eget kropssprog, adfærd og sprogbrug – dette arbejder vi hele tiden med, da der kommer nye/unge ind som skal lære dette
- Vi guider barnet ved at gå foran og vise vejen, ved siden af for at hjælpe og bag ved barnet for at barnet kan øve sig i, selv at kunne
- Vi italesætter; at øve sig er godt og at alle øver sig på noget
- Vi bekræfter barnet, når det mestrer

Vi understøtter barnet i at udvide sine erfaringer og deltagelsesmuligheder i samspil med andre. Vores læringsmiljøet skal fremme børnenes engagement og deltagelse for derigennem at opleve fordybelse, selvspekt, selvtillid og selvværd. Børnene skal opleve sig som betydningsfulde i deres relationer og mødes af tillidgivende voksne.

Dette ses hos os ved at:

- Vi tilrettelægger forskellige læringsmiljøer, så det vækker børnenes nysgerrighed
- Vi støtter børnene i dets følelser, så det oplever sig hørt, set og anerkendt
- Vi understøtter barnet i, at det er ok at fejle, og man lærer af dem
- Vi sætter aktiviteter i gang, som understøtter udviklingen af hukommelse, begreber, farver mm
- Vi har dukseordning svarende til børnenes alder med fokus på at hjælpe andre og have "ansvar" for en opgave
- Vi øver i at genfortælle en historie og oplevelser
- Vi øver børnene i at kunne fordybe sig i en aktivitet ved brug af et visuelt ur

- Vi arbejder i mindre grupper
- Vi holder samling, hvor viden og oplevelser deles samt at vi øver os i at sidde stille i kortere og længere tid
- Vi lytter til børnenes ideer og skaber muligheder for udfoldelse af disse
- Vi italesætter barnets styrker

Eksempel fra børnehaven:

En dreng på 3, 4 år som er flersproget, oplever vi har svært ved at forstå hverdagens rutiner og har ingen relationer til de andre børn. Han bliver ofte frustreret ved krav situationer som at skulle sove, gå på toilettet el. ved at skrive og gå i baglås. Vi oplever en dreng der ikke trives optimalt og er svær at få øjenkontakt med.

Vi lavede en SOS ud fra observationer og fik øje på drengens potentialer, så lavede en handleplan:

- *At møde drengen med øjenkontakt, anerkendelse og rose ham når det lykkedes*
- *At være en til en i motoriske lege, ved her at møde ham på det han kan og give ham positiv feedback og skabe relation til den voksne*
- *At samme voksen fast sidder ved siden af drengen til frokost og her møder ham med smil, øjenkontakt og sætter ord på*
- *At visualisere dagens gang og en til en understøtte drengen i dagens gang*
- *Bruge time timer til at sætte rammen for legen/aktiviteten*

Vi afholdte også forældresamtale med moderen og lavede aftaler med hende om, hvilke "kampe" der var vigtige at tage og hvilke vi ikke gik ind i, for at få mere af den positive kontakt og opbygge et godt selvværd.

Allerede efter en måned så vi drengen udviklede sig positivt og nu fungerer drengen godt, han har fået mere sprog, er glad, leger med de andre børn og har en særlig god kontakt til den voksne, som arbejder med ham. Han har nu fast motorik flere gange om ugen sammen med vores motorik pædagog i mindre grupper. Han glæder sig hver gang og øver sig hele tiden ved at udfordre sig selv motorisk.

Social udvikling

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Social udvikling foregår i fællesskaber, hvor børnene oplever at høre til og gøre sine erfaringer med selv at øve indflydelse og med til at værdsætte forskelligheder. De sociale kompetencer er overordentlig vigtige for at lære empati, kunne mærke egne og andres følelser og oplevelser og handlemuligheder, der understøtter samspillet med andre.

Vi understøtter barnet i dets relationer i legen, både i dets egne og i de voksen-initierede. Gennem leg lærer barnet en forståelse for normer, konflikthåndtering, spilleregler, at tage hensyn til andre og at sige til og fra (grænsesætning). Vi har i forbindelse med Den Nye Dagtilbudslov sat ekstra stor fokus på "legen" og vigtigheden af denne. Social læring og udvikling fremmes bl.a. via legen. Vores læringsmiljøer understøtter, at legen er grundlæggende, for derigennem lærer børnene at forhandle, at indgå kompromisser og løse konflikter. Legen er også med til at danne nye relationer for dit barn, og til at det føler sig som en del af fællesskabet. *Når dit barn leger, lærer det bedst.*

Derfor arbejder vi også med "Fri for mobberi" konceptet, som er en del af Mary Fondens arbejde. Her tager vi udgangspunkt i 4 værdier, som vi italesætter over for børnene.

Dette ses hos os ved at:

- Vi italesætter barnets følelser og hjælper det med at sætte ord på disse over for barnet
- Vi bruger visuel understøttelse i dialogen og om følelser
- Vi arbejder med empati og omsorg ved at bruge dialogkort og tale om evt. konfliktsituationer
- Vi visualiserer, hvem der er her på hver enkelt stue i form af billeder af hvert barn, og hvem der evt. er syge og holder fri
- Vi bruger massage og kram ud fra tesen om, at dem man rører ved mobber, man ikke
- Vi bruger STOP-tegnet allerede fra vuggestuen
- Vi støtter barnet i at sige til og fra
- Vi italesætter, at forskelligheder er en styrke, og at der skal være plads til alle
- Vi hjælper barnet med at opbygge nye relationer, som understøtter barnets læring, udvikling og dannelse
- Vi indretter os, så der er mulighed for forskellige lege miljøer
- Vi tager udgangspunkt i børnenes interesser og lege
- Vi indgår i legene, for at hjælpe andre børn med ind i legen
- Vi er nysgerrige og undersøgende sammen med børnene i deres lege

Eksempel fra vuggestuen:

I vuggestuen bruger de "Bamsevennen" hver dag som rutine til morgensamling, i forhold til at italesætte hvem der er her og bagefter går bamsen rundt og giver kram til hvert enkelt barn og derefter hinanden.

Der er også arbejdet med pædagogisk massage, hvor hvert barns bamse er med. Den voksne starter med at give den store bamse massage, hvorefter børnene giver den lille. Til sidst giver børnene hinanden massage og den voksne deltager også og får massage af børnene.

Vi ser en effekt af massagen, ved at børnene lærer at være søde og blide ved hinanden i stedet for fx at slå el.

Der arbejdes fortsat i små grupper, som udarbejdes i forhold til børnegruppens behov, hvor der inddrages forskellige redskaber fra "Fri for mobberi". I perioder hvor vi har nogle børn som bider eller slår meget, bruger inddrager vi flere ting og oftere.

Kommunikation og sprog

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Ud over at vi har mange nationaliteter og sprog i Mariehøj har sproget generelt en stor betydning for barnets forståelse, deltagelses muligheder, læring og uddannelse på sigt. Sproget har også en stor indflydelse på barnets sociale kompetencer, da det at kommunikere er et vigtigt redskab i relationer, til at indgå i fællesskaber og vedligeholde venskaber. Legen er her en vigtig øvebane. Vi arbejder derfor meget i det daglige med ordforråd, udtale og sprogforståelse.

Dette ses ved at:

- Vi er som voksne rollemodeller, ved at lytte, fortælle, stille åbne og uddybende spørgsmål til omgivelserne og lege med sproget
- Vi samtaler og italesætter det, der sker, og det, som skal ske
- Vi sætter ord på alt, hvad vi gør, så børnene hører ordene
- Vi har dialogisk læsning og læseleg i mindre grupper
- Vi har sproglege/ sanglege
- Vi synger, hører musik, læser højt af bøger, lærer at lytte og øver rim og remser
- Vi arbejder med fokusord og dets betydning
- Vi visualiserer, samtidig med at vi sætter ord på, ved at bruge piktogrammer eller andre billeder

Eksempel på praksis:

Vi havde i 2019 et fælles fokus på rutinen ”frokosten” i hele huset.

Vi lavede i læreplansgruppen en fælles handleplan som omhandlede dialogen før, under og efter frokosten.

Dette for at skabe et mere nærværende miljø under frokosten, hvor den voksne skulle øve sig i at være mere nærværende, spørgende og undersøgende i dialogen, i forhold til maden, farverne, duften og italesætte alle de handlinger der foregår og sætte ord på alle de forskellige redskaber man bruger ved et måltid.

Vi havde dette fokus i ca. 3 måneder og da vi samlede op på sturnes evaluering i læreplansgruppen, var der følgende tegn:

Børnene deltog mere aktivt og deltagende i borddækning og der var ”kamp” om at skulle være ”duks”

Der blev sat navn/billeder på stole/borde og det gjorde at børnene vidste hvor de forskellige skulle sidde, det gav mere ro og opmærksomhed på hinanden

Børnene lærte af afkode navnene og de flersproget kunne genkende billederne.

Der var faste grupper ved bordene og vi lavede ekstra borde, så der var nærvær og ro til dialogen

Børnene siger højt, hvad de vil bede om af mad, så maden kan gå rundt og hjælper sidemanden med at sætte ord på

Ordforrådet blev udvidet med nye ord og forståelse, ved at børnene benævnte flere nye ting under og efter frokosten

Krop, sanser og bevægelse

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi er en pædagogisk certificeret idrætsinstitution, og derfor er vores rammer indrettet, så børnene altid har mulighed for at bruge deres krop og udfordre den motorisk. Ved at arbejde med kroppen, får børnene større kropsbevidsthed og fornemmelse af, hvad den kan. Desuden er kropslig udfoldelse tæt knyttet til læring. Børn oplever verden gennem kroppen, og derfor er det vigtigt at udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen, som derved vil være med til at danne grundlaget for en fysisk og psykisk trivsel. Vi inviterer hele dagen børnenes til, at få mulighed for at bruge kroppen på forskellig vis og derved opleve glæden ved dette. Husets motoriske profil er understøttet af den motorik pædagog, som leder en række motorikhold.

Dette ses hos os ved at:

- De fysiske rammer er indrettet til fysiske udfoldelsesmuligheder
- Vi ændrer løbende de fysiske rammer med motorikbaner, rebstiger, tov, gynger m.m. i både vuggestuen og børnehaven. Begge har ribber børnene kan kravle i
- Vi inddrager bevægelse gennem hele dagen i rutiner og aktiviteter
- Vi har fin- og grovmotoriske aktiviteter
- Vi arbejder med selvhjulpethed, så barnet oplever, at det mestrer brugen af egen krop
- Vi har rytmikhold og fælles "krop og hop" aktivitet i vores gård (vuggestue og børnehave), fra forår til efterår
- Vi giver børnene mulighed for at lege med cykler, scooters, løbehjul og mooncars
- Vi bruger massage og sanse lege
- Vi griber børnenes ideer og inddrager dem i de motoriske lege

I pædagogisk idræt kommer pædagogikken før idrætten, hvor kroppen er det grundlæggende vilkår. Det vil sige, at vi pædagogisk sætter rammerne for, at børnene får brugt kroppen ud fra nedenstående 4 fokuspunkter i løbet af dagen. Vi integrerer legen, motoriske bevægelseslege og den mere konkurrenceprægede idræt.

- Fysisk; at alle børn får lige muligheder for at udfordre deres fysik, og derved styrke deres fysiske formåen
- Psykisk; alle børn får lige muligheder for at udvikle deres kropsbevidsthed og de fem sanser
- Kognitivt; at alle børn får lige muligheder for at fremme deres forståelse af regler og rammer i et fællesskab og udvikle evne til at samarbejde og tage imod en kollektiv besked. At alle børn får lige muligheder for at lege med sproget og derved udvikle ordforråd og sprogforståelse
- Socialt; at alle børn får lige muligheder i at styrke de sociale relationer på tværs af stuer og afdelinger, og derved udvide det enkelte barns mulighed i at træde ind og ud af flere fællesskaber

Eksempel fra børnehaven:

Vi havde 4 piger i storgruppen på en stue, hvor 3 af dem havde en god relation men den sidste var i en udsat position. Vi havde forsøgt forskellige tiltage på stuen, men det var ikke rigtig lykkedes. De var alle 4 galde for motoriske lege, så vi tilrettelagde et forløb i 7-8 uger, hvor kun de 4 piger skulle lege forskellige lege med sociale spilleregler indgår. Dette forløb stod vores motorikpædagog for i samarbejde med stuen.

Der blev leget motoriske lege med vægt på bevægelse, det sociale og samarbejde, samt de skulle være i forskellige konstellationer indbyrdes.

Legene styrkede fællesskabet og gav oplevelsen af at vi sammen er "stærke" og vi kan mere når vi er sammen. For at kunne mærke sig selv, sætte grænser og aflæse andre, legede vi forskellige massage lege..

Vi så efterfølgende en effekt at vores indsats, ved at pigerne var sødere ved hinanden, lyttede mere og tog pigens ind i legene, samt de også sad ved siden af hinanden til fx samling.

Efterfølgende legede vi "den varme stol", hvor de på skift skulle sige noget den anden var god til og her kom de alle med positive ting om hinanden.

Tesen om den man rører mobber man ikke, så vi her virkede.

Natur, udeliv og science

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi er afhængige af naturen og dyrene, som lever i den. Alt dette skal vi passe rigtig godt på, og derfor taler vi også med børnene om "god adfærd i naturen". Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, kropslig, social og kognitiv dimension. Vi tilrettelægger læringsmiljøer, hvor børnene kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer i forhold til "Science". Vi har en undersøgende tilgang, som åbner for en aktiv inddragelse af naturen og naturfænomener.

Børnene opholder sig meget ude og i naturen hos os, og vi oplever at børnene er gladere, er i bedre trivsel og skaber flere og bredere relationer. Udenfor udfolder legen sig også anderledes end indenfor; der leges oftest mere vilde og kropslige lege, som styrker kroppen og dens sanser.

Dette ses hos os ved at:

- Vi italesætter vejret og dets skift ved at kigge ud ad vinduet og visualisere det på stuerne tavler
- Vi italesætter og visualiserer hvilken påklædning, der passer til vejret og årstiden
- Vi taler om de dyr og planter, vi kan finde ude på legepladsen
- Vi går ture i nærområdet ved å, mark, vand og skov, er nysgerrige og undersøgende sammen med børnene
- Vi tilrettelægger forskellige aktiviteter ude,
- Vi går på opdagelse i dyrelivet ved at studere det under lup og tale om det
- Dialog og visualisering af, hvor maden kommer fra
- Vi er ude på legepladsen / i gården hver dag, også i regn og sne
- Vi er på bondegårdstur i forsommeren hvert år (primært de ældste børn i vuggestuen og de 3-årige / lillegruppen i børnehaven)
- Vi er ved at indrette et "naturværksted" i gården
- Vi har billeder af dyr, træer, planter og blomster udendørs, så vi kan gå i dialog med børnene om disse
- Vi har ude/skovgrupper
- Vi samler skrald, taler om betydningen for miljøet og skaber sjove figurer ud af det

Vi startede en arbejdsgruppe "natur og udeliv" i efteråret 2019 med en repræsentant fra hver stue, for at udvikle vores tilgang til natur og udeliv, da det både var et politisk fokus og vi selv oplevede det var et område vi havde brug for at udvikle. I arbejdsgruppen har vi sat retning for hvordan vi i Mariehøj skulle udvikle dette område og lavet ide katalog til aktiviteter.

Så kom Corona - så udviklede natur og udeliv sig helt af sig selv. Vi har fortsat arbejdsgruppen, som planlægger overordnede rammer for en videre udvikling og inspirerer kollegaer med eksempler og viden om natur og science.

Vi tager nu på flere ture ud i nærområdet, har faste grupper der har et kontinuerligt forløb, hvor det handler om at være undersøgende og nysgerrig på børnenes præmisser, se hvad der sker undervejs og bygge videre på det efterfølgende sammen med børnene.

Eksempel på praksis:

Corona gjorde at udelivet blev vores foretrukne rum og inde rummet blev det sekundære.

Dette gjorde at de voksne ikke havde et valg om at gå ud eller ej og deres kreative sanser blev udfordret og udviklet. Efter lidt tid var der mange skønne kreative lege og aktiviteter som løbende udviklede sig i samarbejde med børnene, ud fra et børne perspektiv. Hvad mange ikke havde troet var muligt at fortage sig udendørs, blev nu gjort til en mulighed: huler, hvor der blev leget med dyr, tegnet, kreative aktiviteter blev flyttet ud, så legepladsen nu er pyntet med diverse udsmykninger. Naturens materialer er blevet undersøgt og arbejdet kreativt med, på en helt ny måde.

Kultur, æstetik og fællesskab

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Ud over at vi har børn med forskellige kulturer, kommer mange også med forskellige kulturer hjemmefra. Denne mangfoldighed ser vi som en styrke, hvorfor det også er vigtigt, at børnene lærer at være i forskellige fællesskaber og oplever andres værdier, normer og kulturer som ligeværdige. Børnenes møde med forskellige udtryksformer og materialer er med til at stimulere deres nysgerrighed, fantasi og kreativitet.

Dette ses ved at:

- Vi fejrer de gamle danske traditioner så som jul, påske, fastelavn m.m.
- Vi inddrager andre kulturer ved at opsøge forældrenes bidrag
- Vi italesætter børnenes forskellighed som en styrke
- Vi undersøger og går på opdagelse i andre kulturer
- Vi smager / dufter til andre kulturers krydderier / mad o.l.
- Vi har et pædagogisk måltid (frokost) med børnene
- Vi tilbyder børnene at arbejde med forskellige materialer og udtryksformer
- Vi understøtter børnene i at skabe små rum/huler el. til legen, så de oplever ro og fordybelse
- Vi inddrager medier til at undersøge emner/understøtte vores nysgerrighed

Vi bruger roligt musik, massage og lyd-bøger til at skabe et roligt og afslappende miljø

Eksempel fra hele huset:

Vi har tidligere arbejdet med nogle fælles projekter på tværs i huset.

Vi arbejder med lærerplanstemaet kultur og fællesskab i hele huset. Da vi har mange nationaliteter blandt børnene, er det oplagt at arbejde med et par af de lande børnene kom fra.

Vi valgte bla. Kina, hvor vi havde en enkelt pige og hendes mor, kom derfra. Vi involverede familien og spurgte om de ville tage lidt ting med fra deres hjem, som pigen kunne vise og fortælle om. Dette ville moren meget gerne og lyste helt op. Vi så ting de brugte til kinesisk nytår, en national dragt og et lille te sæt. Moren tilbød også at skrive alle børnenes navne på kinesisk, som de så kunne få med hjem.

Før dette forløb var moren og pigen meget stille og generte, men efterfølgende blev de mere trygge og følte sig inkluderet i vores børnehavefællesskab. Pigen havde kort tid efter fødselsdag og her spurgte moren om det var ok at de tog fire bedsteforældre med, da hun ønskede de skulle se vores dejlige institution.

Vi havde i 2019 en kunstner John Normann på besøg i 3 uger, hvor han malede med alle børn i hele huset sammen med personalet. Alle børn var inddelt i små grupper, hvor de havde et forløb af 3-4 gange, hvor de skulle male et lille maleri ud fra et eventyr som John fortalte. Han lærte børnene om farver, former, at lytte og fordybe sig. Vi så flere børn som normalt var urolige havde svært ved at koncentrere sig, blive så grebet af at male og udrykke sig igennem det, så de næsten ikke kunne slippe det igen.

Evalueringsskulturr

"Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskulturr i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringsskulturr, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Vi har arbejdet med den styrkede læreplan siden sommer 2019, hvor vi etablerede en læreplans arbejdsgruppe, hvor der sad repræsentanter fra hver afdeling. Så blev der uddannet faglige fyrtårne og i Mariehøj var det 2, en fra hver afdeling. Derved ændrede vi på arbejdsgruppen, så det nu er leder og de 2 faglige fyrtårne.

I arbejdsgruppen lægger vi en strategi for, hvilke elementer/temaer/fokusområder vi vil arbejde med fremadrettet. Vi har valgt at arbejde med elementet/emnet i 2-3 måneder af gangen, for at have tid til foedybelse.

Vi forelægger derefter på personalemøder og afdelingsmøder hvordan vi skal arbejde med den styrkede læreplan fremadrettet, og lederen kommer løbende med oplæg om de forskellige elementer i læreplanen.

Der er løbende blevet sendt materiale ud til læsning for alle medarbejdere og de har alle fået hæftet om den styrkede læreplan.

Vi uddelegerer til stuerne, selv at finde noget de er nysgerrige på at undersøge ud fra det overordnet element eller tema fra læreplanen der skal arbejdes med. Stuerne nedskriver deres undersøgelses spørgsmål, hvordan de ville undersøge det mm. I et "handleplans" skema. Leder deltager i nogle af stuemøderne, for at støtte og vejlede.

På stuemøderne arbejdes der videre med deres fokus. Der tages billeder, skrives praksis fortællinger mm, og der noteres løbende refleksionerne ned på et refleksionsark som vi har valgt at bruge. Der evalueres løbende på stuerne praksis og til slut skrives den "endelige" evaluering ned i handleplanen. Det er ikke ens betydende med at der ikke fortsat arbejdes videre med det fokus stuen har haft, men det skulle gerne blive en del af den fremtidig ændret praksis.

Arbejdsgruppen mødes ca. 1 gang om måneden og samler op på det som rør sig i afdelingerne, og planlægger næste skridt.

Vi vil aldrig blive færdig, for der vil hele tiden være et fokus som der skal arbejdes med og udvikles, som komplementere både grundelementerne og temaerne i læreplanen.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vi vil kontinuerligt arbejde med grundelementerne og temaerne i Læreplanen på afdelingsmøder og stuemøder og ændre/tilføje en gang om året.

